

Skripta za rješavanje zadataka iz OI1 by Picok

2. kolokvij

U ovoj skripti neću navoditi neke posebne teoreme ili zakone, već ću svojim riječima objasniti rješavanje i mislim da je tako lakše shvatiti. Ne znam ni ja te sve neke posebne nazive, pisanja, šta već...

1. Postavljanje zadatka

Primjer

Poduzeće proizvodi 3 proizvoda uz max. profita. Koristi se stroj kapaciteta 1200 sati rada, a proizvodnja zahtjeva 1 2 1 strojne obrade. x_1 ugovoreno je najmanje 200. x_1, x_2, x_3 zahtjeva specijalnu obradu na stroju čiji je kapacitet 900 mj. i mora biti iskorišten 100%. Planiran profit iznosi 40, 50, 45 novaca.

Rješenje

Odmah na početku vidimo da se radi od maksimumu, odnosno općem problemu za maksimum

Imamo 3 proizvoda odnosno x_1, x_2, x_3

Imamo jedan stroj od 1200 sati rada. Pošto mu je kapacitet 1200 znači da moramo staviti $\leq$, može maksimalno 1200 proizvoditi ne može više. Proizvodnja mu je 1 2 1, te imamo prvo ograničenje:

$$x_1 + 2x_2 + x_3 \leq 1200$$

Vidimo da je proizvoda x_1 ugovoreno najmanje 200. Dakle stavljamo $\geq$.

$$x_1 \geq 200$$

I zadnje ograničenje x_1, x_2, x_3 koje zahtjeva specijalnu obradu na stroju čiji je kapacitet 900 mj. i mora biti iskorišten 100%. Znači ovdje imamo znak $=$. Da nema ovog da mora biti iskorišten 100% pisali bi kao i u prvom primjeru $\leq$.

$$x_1 + x_2 + x_3 = 900$$

I ne smijemo zaboraviti uvjet $x_i \geq 0$.

Postoji još mogućnost da negdje piše da je zadano gornjom granicom ili donjom granicom. Ako je gornja granica stavljamo $\leq$, a ako je donja granica stavljamo $\geq$.

I na kraju imamo profite koji iznose 40, 50, 45 i njih stavljamo dakle u Z.

$$Z = 40x_1 + 50x_2 + 45x_3 \rightarrow \max$$

I na kraju postavljeni zadatak izgleda ovako:

$$Z = 40x_1 + 50x_2 + 45x_3 \rightarrow \max$$

$$x_1 + 2x_2 + x_3 \leq 1200$$

$$x_1 \geq 200$$

$$x_1 + x_2 + x_3 = 900$$

2. Pretvaranje u kanonski oblik

Možemo prepisati varijable koje sadrže x

$$Z = 40x_1 + 50x_2 + 45x_3$$

$$x_1 + 2x_2 + x_3$$

$$x_1$$

$$x_1 + x_2 + x_3$$

Kada pretvaramo u kanonski oblik moramo znati gdje staviti „u“ i „w“ varijable, ali i koje predznake.

Kod „w“ uvijek imamo predznak +, a kod „u“ je većinom + i -. To određujemo ovako:

Tamo gdje imamo $\leq$ stavljamo samo varijablu „u“ i to sa predznakom +.

Tamo gdje imamo $\geq$ stavljamo i „u“ i „w“, ali ispred „u“ ide -.

Tamo gdje imamo = stavljamo samo „w“.

Ukratko:

$$\leq \quad +u$$

$$\geq \quad -u+w$$

$$= \quad +w$$

Ako to primijenimo na našem primjeru dobit ćemo ovakvo rješenje:

$$x_1 + 2x_2 + x_3 + u_1 = 1200$$

$$x_1 - u_2 + w_1 = 200$$

$$x_1 + x_2 + x_3 + w_2 = 900$$

I još trebamo u Z staviti ove varijable. Moramo paziti da kada se radi o maksimumu da ispred M stavimo predznak -. Kod minimuma ide predznak +.

Dakle ovako:

$$Z = 40x_1 + 50x_2 + 45x_3 + 0(u_1 - u_2) - M(w_1 + w_2) \rightarrow \max$$

Sada smo dobili kanonski oblik, ali još treba i dual.

3. Pretvaranje u dual

Kod pretvaranja u dual imamo dva načina. Onaj „normalni“ i revidirani. Ja osobno koristim „normalni“ pa ću i taj objasniti.

Ovdje postoje 2 koraka kod pretvaranja. Prvo se pretvara u standardni i zatim u opći problem. Ja ću preskočiti ovaj prvi korak i odmah objasniti pretvaranje u opći. Ovdje morate biti jako oprezni jer se možete zeznuti kod predznaka. Ako niste sigurni radite prvo pretvorbu u standardni problem i zatim u opći. Nadam se da su to svi radili na seminarima.

Prvo gledamo koje znakove veće/manje/jednako imamo. U ovom primjeru sve, a tako će biti i u ostalima sigurno. Pošto se ovdje radi o maksimumu i znamo da za maksimum vrijedi $\leq$. To ograničenje nećemo gledati trenutno. Gledamo ograničenja koja imaju $\geq$ i $=$. Kod njih moramo predznake mijenjati.

Ondje gdje imamo $\geq$ na tome ograničenju promijenimo predznake na minus. I dobit ćemo:

$$-x_1 \geq -200$$

Taj cijeli dio radimo u glavi ili si možete zapisati.

Ondje gdje imamo $=$ postavljamo dvije nove nejednadžbe. Da previše ne kompliciram jedno ograničenje ostaje isto na drugom stavite suprotne predznake. Ali varijable i sve ostalo ostaje isto.

$$\begin{aligned} x_1 + x_2 + x_3 &\leq 900 \\ -x_1 - x_2 - x_3 &\leq -900 \end{aligned}$$

Dakle kod duala redovi postaju stupci, a stupci redovi. I svima stavljamo $\geq$ pošto pretvaramo iz OPLP max u OPLP min.

$$\begin{aligned} Z &= 1200y_1 - 200y_2 + 900y_3 - 900y_4 \rightarrow \min \\ y_1 - y_2 + y_3 - y_4 &\geq 40 \\ 2y_1 + y_3 - y_4 &\geq 50 \\ y_1 + y_3 - y_4 &\geq 45 \\ y_i &\geq 0 \end{aligned}$$

Nadam se da je jasan ovaj dio kod pretvaranja.

Kada pretvaramo iz minimuma u maksimum tada mijenjamo predznake na onom ograničenju koje ima $\leq$, i ostalo je sve isto.

4. Postavljanje simpleks tablice

Sada kada imamo prvi dio riješen prelazimo na simpleks tablicu.

$$\begin{aligned} Z &= 40x_1 + 50x_2 + 45x_3 + 0(u_1 - u_2) - M(w_1 + w_2) \rightarrow \max \\ x_1 + 2x_2 + x_3 + u_1 &= 1200 \\ x_1 - u_2 + w_1 &= 200 \\ x_1 + x_2 + x_3 + w_2 &= 900 \end{aligned}$$

Ovo je naš kanonski oblik koji sada treba upisati u tablicu.

Nema ništa posebno od onog što već znamo, osim nekih sitnih promjena. U stupcima „u“ jedna će varijabla imati 1 a druga -1. To možemo vidjeti iz ograničenja također. U prvom redu će biti 1, a u drugom -1.

Kod Cs upisujemo za „u“ 0, a za „w“ -M kako je i postavljeno u zadatku.

„w“ varijable upisujemo samo tamo gdje se i nalazi w, dakle 2. i 3. red.

Cs	Var	Kol	X ₁	X ₂	X ₃	U ₁	U ₂	W ₁	W ₂
0	U ₁					1	0	0	0
-M	W ₁					0	-1	1	0
-M	W ₂							0	1
Zj - Cj									
dj									

Ovo sam stavio ovako posebno da bolje vidite, sada možemo upisati dalje X-eve i količine.

Za red Zj – Cj, znamo već da imamo negativne vrijednosti kao i uvijek.

Cs	Var	Kol	X ₁	X ₂	X ₃	U ₁	U ₂	W ₁	W ₂
0	U ₁	1200	1	2	1	1	0	0	0
-M	W ₁	200	1	0	0	0	-1	1	0
-M	W ₂	900	1	1	1	0	0	0	1
Zj - Cj		0	-40	-50	-45	0	0	0	0
dj									

U redu dj imamo jednu promjenu na koju moramo također pripaziti. A to je da sve vrijednosti imaju suprotni predznak. U dj redu zbrajamo redove „w“, ali ovaj put kada se radi o maksimumu stavljamo suprotne predznake. Kod minimuma zbrajamo normalno.

Cs	Var	Kol	X ₁	X ₂	X ₃	U ₁	U ₂	W ₁	W ₂
0	U ₁	1200	1	2	1	1	0	0	0
-M	W ₁	200	1	0	0	0	-1	1	0
-M	W ₂	900	1	1	1	0	0	0	1
Zj - Cj		0	-40	-50	-45	0	0	0	0
dj		-1100	-2	-1	-1	0	1	-1	-1

Sada imamo postavljenu tablicu i možemo krenuti sa rješavanjem. Ja ovdje sada neću pisati detalje oko rješavanja već ću ukratko napisati kako pronaći vodeće retke/stupce za max/min, te neke sitnice na koje treba paziti.

MAKSIMUM

Vodeći stupac biramo na način da tražimo najmanji negativni broj ispod svih varijabli osim „w“ i to u redu dj, a onda kasnije Zj-Cj kada više nemamo red „w“. Ili školski, najveću apsolutnu vrijednost.

Postoji mogućnost da vrijednost budu iste kod izbora stupca. Nema nekog pravila koji stupac uzeti jer će kasnije taj drugi stupac biti vodeći pa uzmete koji hoćete.

Vodeći red biramo na način da vrijednosti iz količine podijelimo sa vrijednostima iz vodećeg stupca. I tada red koji ima najmanji količnik postaje vodeći.

Postoji mogućnost da imamo iste količnike. Tada moramo sljedeći stupac koji je desno od Količine, a nije vodeći dijeliti sa vodećim stupcem. Dakle, ako je vodeći X_2 tada dijelimo X_1 sa X_2 , a ako je vodeći X_1 , tada dijelimo X_2 sa X_1 . Ako su vrijednosti opet jednake uzimamo sljedeći desni stupac. Ovdje je moguće da dobijemo negativne vrijednosti, ali i 0. Uzimamo naravno najmanju vrijednost.

NAPOMENA!! Smijemo dijeliti 0 sa nekom vrijednosti, ali ne smijemo dijeliti neku vrijednost sa 0.

Kraj rješavanja je kada nemamo redove „w“ ili su u dj i Zj-Cj vrijednosti 0 ili pozitivne.

Postoji mogućnost da ostane „w“, a imamo sve pozitivne vrijednosti i ne možemo više odrediti vodeći stupac. To znači da nema rješenja i uzalud nam trud šta smo uopće rješavali.

To je ono važno šta je potrebno znati kod rješavanja tablice.

MINIMUM

Kod **minimuma** je razlika u traženju vodećeg stupca. Dakle tražimo najveću pozitivnu vrijednost.

5. Čitanje iz tablice

Na kraju moramo ispisati još neke varijable.

Y – čitamo ispod stupca „u“ i „w“ iz reda Zj-Cj

V – ispod varijabli x također iz reda Zj-Cj

U našem primjeru y čitamo ispod u_1 , w_1 i w_2

Za varijable koje dobijemo u rješenju čitamo količine i tako zapišemo.

Nadam se da sam objasnio sve ono važno i da nije teško shvatiti ovo sve i da će vam ova skripta pomoći u učenju.

Ako imate neka pitanja slobodno pitajte i nadam se da ću moći odgovoriti.

Možda postoji mogućnost i neke pogreške u pisanju ili definiranju nečega, nadam se da je sve ispravno.